

12. Manning J. (2020). Vocal Repertoire for the Twenty-First Century, Volume 2: Works Written From 2000 Onwards. Oxford University Press. URL: <https://academic.oup.com/book/39763> (дата звернення: 02.10.2024).
13. Merrill J., Larrouy-Maestri P. (2017) Vocal Features of Song and Speech: Insights from Schoenberg's Pierrot Lunaire. *Frontiers in Psychology*. 8:1108. DOI: 10.3389/fpsyg.2017.01108 URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2017.01108/full> (дата звернення: 22.10.2024).
14. Saus W. (2009). Karlheinz Stockhausens STIMMUNG und Vokalobertonsingen. URL: https://www.oberton.org/wp-content/uploads/Stimmung-und-Vokalobertonsingen-2lr_sp_by_nd.pdf (дата звернення: 14.10.2024).
15. Schaeffer P. A la recherche d'une musique concrète. Paris, Éditions du Seuil. 1952. 232 p.
16. Schoenberg A. Dreimal sieben Gedichte aus Albert Girauds 'Pierrot lunaire' (Deutsch von Otto Erich Hartleben): für eine Sprechstimme, Klavier, Flöte (auch Piccolo), Klarinette (auch Baßklarinette), Geige (auch Bratsche) und Violoncello. op. 21. Vienna : Universal Ed, 1914.
17. Stockhausen K. Stimmung «Pariser Version», Nr. 24 1/2, für 6 Vokalsolisten SSATTB : Universal Edition Musikverlag, 1968.
18. Tedeschi S. El largo viaje de los mitos: Mitos clásicos y mitos prehispánicos en las literaturas latinoamericanas. Sapienza Università Editrice, 2020. 520 p.
19. Voithofer M. «That it's not too late for us to have bodies» Notes on Extended Performance Practices in Contemporary Music. *Music and Practice*, Issue 7. URL: <https://www.musicandpractice.org/volume-6/notes-on-extended-performance-practices-in-contemporary-music>, 2021 (дата звернення: 02.10.2024)

UDC 78.01:78.03:784:781.7.037

REIMAGINING VOCAL ART IN 20TH-CENTURY MUSICAL AVANT-GARDE: EXPERIMENTS AND INNOVATIONS.

Olena Sierova – Ph.D. in Art Studies, Associate Professor at the Department of Music Production and Sound Engineering
National Academy of Culture and Arts Management (Kyiv).

The article examines the transformation of vocal art in the musical avant-garde of the 20 th century, focusing on extended vocal techniques. Key compositional methods, including Sprechgesang, multiphonics, overtone singing, and extreme techniques, are analyzed in the context of their influence on musical expressiveness. Attention is given to works by A. Schoenberg, K. Stockhausen, and H. W. Henze, who redefined vocal timbre and expression. The role of electronics and technological innovations in compositions by P. Schaeffer, P. Henry, and G. Scelsi is emphasized. These innovations redefined the voice as a medium for creating sonic textures, reshaping its interaction with soundscapes and expanding the horizons of contemporary musical practices.

Key words: musical avant-garde, extended vocal techniques, Arnold Schoenberg, Karlheinz Stockhausen, Hans Werner Henze, Pierre Schaeffer, Pierre Henry, Giacinto Scelsi, Sprechgesang, overtone singing.

Надійшла до редакції 20.11.2024 р.

УДК 792:[781:782]

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «МУЗИЧНА ДРАМАТУРГІЯ» В ТЕАТРАЛЬНИХ ВИСТАВАХ

Аліна Курята – аспірантка, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ
<https://orcid.org/0000-0002-6117-1490>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.856>
alinakuriata3@gmail.com

Стаття присвячена комплексному аналізу ролі музики в театральному мистецтві крізь призму музичної драматургії. Через історичний огляд розвитку музичної драматургії в різних культурних та історичних контекстах виявляються ключові аспекти цього поняття, а також його вплив на формування та сприйняття театральних вистав. Автор досліджує різні підходи до розуміння музичної драматургії, включаючи інтегративний, драматургічний, експресивний та соціологічний, і демонструє їхнє практичне значення у створенні емоційно насичених та вражаючих театральних досвідів для аудиторії. Розвідка не лише допомагає збагатити наше розуміння музичної драматургії, але й відкриває нові шляхи для подальших досліджень у цій сфері та сприяє подальшому розвитку театального мистецтва.

Ключові слова: музична драматургія, театральні вистави, дослідження, історія музичної драматургії, методологія, культурологія, музична культура, сцена.

Постановка проблеми. У сучасному театральному мистецтві музична драматургія займає центральне місце, створюючи емоційно насичену та неповторну атмосферу на сцені. Поняття музичної драматургії, як важливого елемента в театральних виставах, уже давно є об'єктом досліджень як у музичній, так і театральній та культурологічній науці. Проте, не зважаючи на широкий обсяг наявних досліджень, поняття музичної драматургії залишається складним та багатогранним, вимагаючи подальшого наукового осмислення й аналізу.

Музична драматургія в театральних виставах не обмежується лише звуковим супроводом або музичними вставками, а включає в себе широкий спектр аспектів, таких як вибір музичного матеріалу, його структура та організація, роль музики у побудові діалогів між персонажами, а також взаємодію зі сценічними образами, світлом та декораціями. Таким чином, музична драматургія стає не лише атмосферним елементом вистави, але й важливим засобом вираження емоцій та доповнення сюжетної лінії.

Однак, відсутність чіткого визначення та систематизації поняття музичної драматургії ускладнює його дослідження і розуміння. Науковий аналіз цього явища вимагає ретельного вивчення історичного контексту його виникнення та розвитку, а також аналізу сучасних практик й тенденцій у використанні музики в театральних виставах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті використані іноземні джерела, що ґрунтуються на аналізі наукових досліджень, першоджерел, літературних праць та теоретичних концепцій щодо музичної драматургії в театральних виставах. Зокрема, Ліндсі Р. Барр і Лора Макдональд у монографічному дослідженні акцентують на тому, що музична драматургія відіграє вирішальну роль у світовому будівництві музичного театру [1]. В свою чергу М. Блікен досліджує драматургію різних історичних періодів та її вплив на сучасний театр [2], поняття драматургії як нової форми в театрі ХХІ століття [3], дослідження музикальності і театру на сучасному етапі [6].

Мета статті – розкрити еволюцію поняття музичної драматургії в театрі, виявити різноманітність підходів до її розуміння, а також висвітлити її роль у створенні емоційно насичених та вражаючих театральних вистав для аудиторії. Завдання статті також полягає у підтримці дискусії та подальшого розвитку досліджень у цій сфері, щоб сприяти розумінню та оцінці важливості музичної драматургії для сучасного театрального мистецтва.

Наукова новизна. Авторка пропонує оновлене та глибоке вивчення поняття «музична драматургія в театральних виставах», розкриваючи його крізь призму різних історичних періодів, культурних контекстів та методологічних підходів. Акцент ставиться на різноманітних аспектах цього поняття, включаючи його еволюцію, роль у сучасному театральному мистецтві та взаємозв'язок з іншими аспектами культури, а відтак – робить цю статтю новаторською та відкриває нові можливості для подальших досліджень у цій сфері.

Практичне значення. Матеріал має важливе практичне значення для театральних досліджень, освіти та виконавської практики. Розуміння музичної драматургії в театральних виставах допомагає музикантам та режисерам краще організувати музичні аспекти вистави, забезпечуючи глибше розуміння емоційного впливу музики на глядачів. Крім того, це дослідження може слугувати основою для розробки нових теоретичних концепцій у галузі музичної драматургії та сприяти подальшому розвитку театрального мистецтва в цілому.

Висновки. У даній статті досліджено поняття «музична драматургія в театральних виставах» із різних кутів – історичного, культурологічного та методологічного тощо. Через аналіз різних етапів розвитку цієї форми мистецтва, розгляд будь-яких підходів до її розуміння та методології дослідження, визначено важливість музичної драматургії у театральних виставах як ключового елементу, що впливає на емоційний досвід глядачів. Це дослідження підкреслює значення музики як складової частини театрального мистецтва та сприяє подальшому розумінню її ролі у сучасному культурному контексті.

Виклад матеріалу дослідження. Історія музичної драматургії у театральних виставах відтворює багатоступінчастий процес еволюції, який відображається протягом тисячоліть розвитку театрального мистецтва. Початок цього шляху можемо віднести до давньогрецьких трагедій та комедій, де музика вже тоді відігравала ключову роль у створенні емоційного фону та вираженні почуттів [1; 39]. Тож музична драматургія бере свій історичний початок у давньогрецькому театрі, де музика служила не лише доповненням до сюжету, але і важливим інструментом для підсилення драматичного змісту вистави [1; 40].

Давньогрецький етап у розвитку музичної драматургії в театральних виставах є вирішальним у формуванні цього поняття. Вже у VI-V століттях до н. е. в Греції виникають перші драматичні вистави, що стали відомі як давньогрецька трагедія та комедія.

Важливим аспектом давньогрецької музичної драматургії була тісна взаємодія музики та поезії. Великі поети, такі як Софокл, Есхіл та Евріпід, співпрацювали з музикантами для створення музичних фрагментів, які б удосконалювали та поглиблювали сюжетну лінію вистави.

У період давньогрецької культури музична драматургія в театральних виставах відігравала визначну роль у створенні емоційно насиченого та вражаючого ефекту від вистави. Це поняття можна характеризувати як інтеграцію музики та драматургії, де музика не лише супроводжувала виставу, але і активно взаємодіяла з дією на сцені. Музика на той час уже відігравала ключову роль у виставах. Класичний грецький театр мав спеціальні музичні хори, що супроводжували вистави піснями та мелодіями, створюючи певну атмосферу та підсилюючи драматичний ефект [1; 42].

Музична драматургія в давньогрецьких театральних виставах виявлялася через використання музичних фрагментів, що поєднувалися з поетичними творами драматургів. Музика допомагала підсилити емоційну напругу, передавати настрій та характер персонажів, а також підкреслювати ключові моменти дії. Хори, що супроводжували виставу, співали спеціально створені для неї музичні твори, що доповнювали та поглиблювали зміст поетичних текстів [2; 57].

Отже, в давньогрецьких театральних виставах музична драматургія була не лише елементом супроводу, але і важливим засобом вираження емоцій та створення атмосфери на сцені. Вона відігравала вирішальну роль у створенні драматичного ефекту та враження від вистави у глядачів.

Той період в історії музичної драматургії в театральних виставах став основою для подальшого розвитку цього поняття. Від грецьких трагедій до сучасних театральних вистав музика залишається важливим елементом у створенні емоційного зв'язку з глядачем та поглибленні драматичного впливу на сцені [2; 58].

Китайська цивілізація відома своєю давньою театральною традицією, зокрема театром Пекінської опери. У китайському театрі музика завжди відігравала значну роль, допомагаючи створенню атмосфери, підсиленню діалогів та вираженню емоцій персонажів. Музична драматургія в китайському театрі виявлялася через використання традиційних музичних інструментів, таких як ерху, піпа та дзян, і спеціально написаних музичних творів.

Японська традиція театру, зокрема Кабукі та Но, також відома своєю музичною складовою. У японському театрі музика використовується для підсилення дії на сцені, створення настрою та передачі емоцій. Музична драматургія у японському театрі виявляється через використання традиційних музичних інструментів, таких як шямісен – японський струнний музичний інструмент, та спеціально написаних музичних композицій [2; 59].

Щодо єгипетської цивілізації, то у її театральних виставах також відзначався значний вплив музики. Музика використовувалася для створення атмосфери та підкреслення діалогів на сцені. У єгипетському театрі музика виявлялася через використання традиційних музичних інструментів, таких як ліра і тамбурін, та спеціально написаних для цих інструментів музичних творів.

Ці традиції свідчать про універсальність музичної драматургії як ключового елементу театральних вистав у різних культурах та цивілізаціях [3; 46].

Римський період у розвитку музичної драматургії в театральних виставах почався з епохи розквіту Римської імперії, що припадає приблизно на II-I століття до нашої ери. Римляни, успадкувавши деякі традиції від греків, розвинули власну театральну культуру, що включала значний музичний компонент.

У римському театрі музика відіграла важливу роль, що проявлялася у використанні музичних інструментів та спеціально написаних музичних композицій. Ліри, арфи, труби, барабани та інші інструменти використовувалися для супроводу вистав, а також для виконання музичних номерів та пісень [3; 46].

Музична драматургія у римському театрі була витонченою і складною. Музичні фрагменти підкреслювали емоційний стан персонажів, передавали настрій та атмосферу сцени, а також підсилювали діалоги та сюжетні лінії вистав. Крім того, у римському театрі виникла також традиція використання масових музичних хорів, що виконували спеціально написані хоральні пісні. Ці хори не лише доповнювали дію на сцені, але й виступали як колективний голос, що виражав загальний настрій або думки громадськості.

Загалом римський період в історії музичної драматургії у театральних виставах свідчить про значний прогрес у використанні музики як важливого елементу театального мистецтва, що вплинув на подальший розвиток цього жанру [3; 46].

У стародавньому Римі музична драматургія вистав відігравала важливу роль у створенні емоційно насиченого враження від театралізації. Це поняття можна охарактеризувати як інтеграцію музики у драматичний контекст, де музика не лише доповнювала дію на сцені, але й активно взаємодіяла з діалогами, емоційними змінами та загальною атмосферою вистави.

У римських театральних виставах музика використовувалася для підсилення драматичних моментів, підкреслення емоційного стану персонажів та передачі атмосфери сцени. Вона виконувалася, як грою на музичних інструментах, так і вокальним виконанням, і доповнювалася хоровими піснями, що зміцнювали емоційне підсилення вистави [3; 48].

Музична драматургія у римських театральних виставах виявлялася через використання різноманітних музичних інструментів, вокальних технік та хорових виступів. Вона допомагала створювати емоційний зв'язок із глядачем, підсилювати драматичний ефект та забезпечувати загальний успіх вистави.

Отже, в римський період музична драматургія була важливою складовою театального мистецтва, що впливала на сприйняття та емоційний досвід глядачів, забезпечуючи незабутні враження від вистав [4; 215].

Середньовіччя в історії музичної драматургії в театральних виставах було періодом значних змін та обмежень у зв'язку з домінуючим впливом церковних норм та цензури. Проте, музика продовжувала виконувати важливу роль у театральних виставах та релігійних драмах того часу.

У середньовічних театральних виставах музика часто використовувалася як супровід до дії на сцені, створюючи певну атмосферу та підсилюючи емоційний вплив. Однак, через обмеження, накладені церковними авторитетами, музика у середньовічному театрі була переважно релігійною за призначенням, що обмежувало її роль в мистецькому вираженні [4; 220].

Одним із найвідоміших жанрів театального мистецтва доби середньовіччя були містерії та мораліте, які часто включали музичні елементи. У цих драматичних виставах музика використовувалася для підсилення релігійних послань та драматизації біблійних сюжетів. Наприклад, вистава «Хрестовий похід» передавала страждання Христа та події Хрестового походу, а «Everyman» викладала процес духовного вибору й покаєння.

Особливості музичної драматургії у середньовічних театральних виставах полягали у її релігійному спрямуванні, простоті та скромності. Музика, зазвичай виконувана на дерев'яних духових та ударних інструментах, служила для підсилення релігійних послань та передачі емоційного впливу. Участь хорів та виконавців була не менш важливою у середньовічних театральних виставах. Вони виконували музичні номери безпосередньо на сцені, взаємодіючи з глядачами та підсилюючи емоційний сюжет вистави. Музична драматургія у середньовічних театральних виставах виявлялася через використання простих мелодій, пісень та хорів, які виконувалися живими виконавцями на сцені. Ці музичні елементи виконували роль у підсиленні релігійної атмосфери та емоційного впливу на глядачів [4; 221].

Загалом, середньовіччя було періодом значних викликів для музичної драматургії у театральних виставах через обмеження та цензуру. Однак, незважаючи на заборони, музика продовжувала виконувати важливу роль у театральному мистецтві, впливаючи емоційно на глядачів та підсилюючи драматичний ефект на сцені.

Ренесанс – це епоха в історії, коли відбувався значний культурний та інтелектуальний розвиток у багатьох галузях мистецтва, включаючи театральне мистецтво та музику. У той період музична драматургія в театральних виставах стала більш різноманітною, складною та експресивною [5; 105].

Однією з визначних подій ренесансного театру було відродження античних традицій, включаючи використання музики як важливої складової вистав. У ренесансному театрі музика використовувалася для підсилення діалогів та емоційної виразності, а також для створення атмосфери та настрою.

Одним із найвідоміших видів театального мистецтва ренесансу була комедія дель арте, що виникла в Італії. У цих виставах музика використовувалася для підсилення комедійних сцен, а також для підкреслення емоцій та характерів персонажів.

Водночас, ренесансний період також відзначався розвитком оперного мистецтва, коли музика стала основною складовою театральних вистав. Опера поєднувала в собі музику, спів, сценічну дію для створення цілісного мистецького враження. Вона відкривала нові можливості для музичної драматургії, дозволяючи виражати емоції та думки персонажів через музичні твори та арії [5; 105].

Таким чином, у ренесансний період музична драматургія в театральних виставах могла б бути охарактеризована як витончена та експресивна. Вона відігравала ключову роль у створенні атмосфери на сцені, підкресленні емоційних моментів та вираженні характерів персонажів. Музика стала не лише супроводом до дії на сцені, але й активною складовою, що взаємодіяла з діалогами та дійсно доповнювала їх. У ренесансному театрі музика стала засобом для підсилення емоцій та думок персонажів, а також для створення загальної атмосфери вистави. Це була епоха, коли музична драматургія набула нових рівнів виразності та вишуканості, відображаючи культурний та інтелектуальний розвиток того часу.

Важливим у історії розвитку музичної драматургії в театральних виставах є бароко. Бароко – це період в історії мистецтва, що охоплює приблизно XVII і XVIII століття. Він відзначався величезним розмаїттям стилів та творчих напрямів, а також підвищеним інтересом до драматургії та музики в театральних постановках [5; 108].

У період бароко музична драматургія в театральних виставах досягла нових висот, особливо оперне мистецтво. Опера була одним із найпопулярніших жанрів того часу, а музика в ній відігравала надзвичайно важливу роль. Оперні постановки названого періоду відзначалися грандіозними музичними номерами, включаючи арії, ансамблі, хори та інші музичні вставки, які доповнювали дію на сцені, виражали почуття та підкреслювали емоційний характер персонажів.

У період бароко музичну драматургію в театральних виставах можна охарактеризувати як виразну, емоційно насичену та витончену. Музика в той час стала не лише супроводом до дій на сцені, але й ключовим засобом вираження почуттів та підсиленням характерів персонажів. Оперні постановки бароко вражали величезними музичними номерами, які доповнювали сюжет та дію на сцені. Музична

драматургія в театральних виставах бароко відображала велич драми та виражала величезний спектр почуттів та емоцій, що робило її незабутньою та захоплюючою для глядачів [7; 157].

У бароковому театрі музика, танець, живопис і поезія об'єднувалися в єдине ціле, створюючи багатогранні сценічні твори. Музика часто служила не лише супроводом, але й важливим елементом, що підсилював емоційний контекст вистави.

Барокова музика відзначалася виразністю і емоційною глибиною. Композитори використовували різноманітні музичні прийоми для передачі настроїв і почуттів персонажів, що допомагало глядачам глибше відчувати драматургію.

Виникнення опери як театального жанру стало визначальним моментом для музичної драматургії. Опера поєднувала драму і музику, а маскарадні вистави мали елементи театального шоу з музичними номерами, танцями та костюмами. Бароко характеризується контрастом і різноманітністю стилів. Це проявлялося у використанні поліфонії, складних гармоній і динамічних змін, що підкреслювали розвиток дії.

Поряд із вокальною музикою, інструментальні ансамблі також посідали важливе місце в театральних виставах, створюючи атмосферу і підкреслюючи ключові моменти сюжету.

Часто теми вистав були пов'язані з міфологією, історією або моральними повчаннями, що також знаходило своє відображення в музиці, та підкреслювала цінності та емоційні нюанси цих сюжетів.

Таким чином, музична драматургія барокового театру була багатошаровою і динамічною, що забезпечувала глядачам глибокі емоційні переживання та естетичне задоволення.

Отже, бароко стало періодом розквіту музичної драматургії в театральних виставах, коли музика була не лише важливим елементом вистави, але й її душею та вираженням.

Важливим у дослідженні історичного розвитку музичної драматургії в театральних виставах є період романтизму. Романтизм – це епоха, що охоплює період кінця XVIII століття – першої пол. XIX століття, і відзначається підвищеним інтересом до емоційності, індивідуальності та фантазії. У той період музична драматургія в театральних виставах розвинулася в новому напрямку, відображаючи мінливі суспільні та культурні стандарти [7; 160].

Музика відігравала центральну роль у створенні емоційної атмосфери вистави. Композитори прагнули передати глибокі почуття персонажів, використовували мелодії, що викликали сильні емоції, такі як туга, радість, страх чи любов.

Музика стала невід'ємною частиною театральних вистав, особливо в операх та музичних драмах. Вона використовувалася для підкреслення дійства, зміцнення характерів персонажів і розвитку сюжету.

У романтичному театрі часто зверталися до фольклору і національних мотивів. Музика черпала натхнення з народних мелодій і традицій, що створювало відчуття національної ідентичності.

У той період значного розвитку досягла опера. Композитори, такі як Дж. Верді і Р. Вагнер, експериментували з формою, темами та структурою, вводили нові музичні елементи для вираження драматичної напруги.

Виникнення нових форм, таких як музична драма Вагнера, де музика не лише супроводжує, а й формує сюжет. У таких творах музика служила для розвитку персонажів та розкриття конфліктів.

Музика використовувалася для створення символічних образів, що додавало глибини і значущості. Це дозволяло виражати складні ідеї через звукові образи.

Романтичні театри ставали місцем для новаторських експериментів. Композитори і режисери прагнули знайти нові способи вираження, досліджуючи синтез музики, поезії і візуального мистецтва.

У романтизмі музична драматургія в театральних виставах стала ще більш інтегрованою з дією на сцені, використовуючи музику як засіб для передачі внутрішніх станів та конфліктів персонажів. Вона стала суттєвою складовою вистав, яка поглиблювала емоційний досвід глядачів та створювала неповторну атмосферу театального мистецтва [8; 55].

У період романтизму музична драматургія в театральних виставах можна було б охарактеризувати як емоційно насичену та експресивну. Музика в цей час стала не просто супроводом до дій на сцені, але й основним засобом вираження глибоких почуттів та емоцій персонажів. Вистави стали більш фантазійними та загадовими, а музика в них відігравала вирішальну роль у створенні атмосфери романтичності та мрійливості. Музична драматургія в романтичних театральних виставах відображала велич глибоких емоцій, що викликали в глядачах справжні відчуття і спонукали до роздумів над людськими почуттями та ідеалами.

Романтизм був періодом великого розквіту музичної драматургії в театральних виставах, коли музика стала мовою емоцій та фантазії, виражаючи найглибші почуття та переживання людської душі [9; 4].

Таким чином, музична драматургія в епоху романтизму стала важливим інструментом для передачі глибоких емоцій і ідей, розширюючи межі театального мистецтва і створюючи нові

можливості для вираження творчості.

Музична драматургія театральних вистав у період реалізму та натуралізму (друга пол. XIX століття) зазнала значних змін, відображаючи нові тенденції. Музика в театральних виставах того періоду часто підкреслювала соціальні проблеми. Теми класової боротьби, бідності, моральних дилем ставали центральними, і музичний супровід використовувався для посилення емоційного впливу.

Музична драматургія стала більш орієнтованою на реалістичні образи. Композитори прагнули зобразити життя простих людей, їхні переживання та конфлікти. Це проявлялося в використанні фольклорних мотивів і звукових образів, що відображали народний дух.

Реалізм та натуралізм у театральних виставах характеризувалися більшою увагою до деталей та побутових сцен, а також до психологічного вивчення персонажів. Музика в той період стала менш екстравагантною та емоційно насиченою, зосереджуючись на відображенні реальних життєвих ситуацій та емоцій.

У театрі реалізму та натуралізму музика відігравала роль у створенні атмосфери та підкресленні емоційності сцен. Вона слугувала супроводом до дій на сцені, а також як засіб для підсилення драматичних моментів та виразу внутрішніх станів персонажів.

Таким чином, у період реалізму та натуралізму музична драматургія в театральних виставах відображала потяг до відтворення реальності та глибоких психологічних портретів персонажів, стала важливим інструментом для вираження соціальних тем, сприяла розвитку нових форм театального мистецтва, які заклали основи для подальших експериментів у XX столітті.

Сучасний період в історії музичної драматургії в театральних виставах відзначається значним розмаїттям стилів та напрямів у театальному мистецтві, а також інтеграцією нових технологій та інновацій [5; 110].

У сучасному театальному мистецтві музична драматургія набула нових форм і виразних засобів вираження. Музика в театрі використовується для створення атмосфери, підкреслення емоцій та настрою, а також для підсилення дії на сцені.

Однією з особливостей сучасної музичної драматургії є використання синтезу різних музичних стилів та жанрів. Музика в театрі може містити елементи класичної музики, джазу, року, електронної музики та інших напрямків, створюючи унікальне звучання, яке відповідає конкретній атмосфері вистави.

Крім того, сучасна музична драматургія в театральних виставах охоплює інноваційні підходи до використання звукових та мультимедійних ефектів. Використання комп'ютерних технологій, відео проєкцій та інших сучасних засобів дозволяє створювати унікальні аудіовізуальні враження, які поглиблюють емоційний досвід глядача.

У сучасний період музичну драматургію в театральних виставах можна охарактеризувати як інноваційну, експериментальну та мультижанрову. Музика виступає в ролі не лише супроводу до дій на сцені, але й ключового елемента, що відображає емоційний стан персонажів та атмосферу вистави. Вона здатна виражати широкий спектр емоцій та настроїв, а також відображати сучасні соціальні та культурні реалії. Сучасна музична драматургія в театральних виставах активно використовує інноваційні звукові ефекти, експериментує із синтезом різних музичних стилів та жанрів, і впроваджує нові технології для створення аудіовізуальних вражень. Таким чином, сучасна музична драматургія в театральних виставах є відкритим полем для творчого експерименту та відображення сучасних мистецьких та культурних тенденцій [5; 112].

Отже, сучасний період в історії музичної драматургії в театральних виставах відзначається різноманітністю стилів та жанрів, інноваційними підходами до використання звуку та мультимедійних ефектів, а також постійним пошуком нових форм виразності та способів взаємодії з аудиторією.

Одним із видатних прикладів сучасної музичної драматургії в театральних виставах є мюзикли Бродвею та Заходу. Ці мюзикли поєднують у собі музику, спів, танець та сюжетну лінію для створення незабутнього мистецького досвіду для глядачів. Наприклад, «The Phantom of the Opera» Ендрю Ллойда Вебера або «Les Misérables» Клода-Мішеля Шенберга – це мюзикли, де музика виконує ключову роль у передачі емоцій та розкритті характерів персонажів.

Інший приклад – сучасні оперні постановки, такі як «Einstein on the Beach» Філіпа Гласа чи «Nixon in China» Джона Адамса. У цих постановках музика інтегрується з сюжетом та виконанням, створюючи неповторну атмосферу та поглиблюючи емоційний досвід глядача.

Крім того, сучасні театральні вистави часто використовують оригінальні саундтреки або музичні композиції, щоб створити відповідну атмосферу для драматичних сцен. Наприклад, у виставі «Hamilton» Лін-Мануель Міранда музика стала не лише супроводом до дій на сцені, але й ключовим засобом для виразу політичних та емоційних аспектів сюжету.

Ці приклади демонструють різноманітність та виразність сучасної музичної драматургії в театральних виставах, яка продовжує вражати та захоплювати аудиторію всього світу.

Таким чином підходи до розуміння поняття музична драматургія в театральних виставах можуть бути різноманітними і відображати різні аспекти мистецтва, музики, театру та драматургії. Ось кілька ключових підходів:

1. Інтегративний підхід. Такий підхід до музичної драматургії в театральних виставах вбачає музику як необхідну складову частину театального досвіду, яка взаємодіє з іншими аспектами вистави, такими як сценічна дія, тексти та візуальне виконання, для створення комплексної творчої атмосфери. Цей підхід дозволяє музиці не лише супроводжувати сценічну подію, але й активно взаємодіяти з нею, підкреслюючи емоційні стани персонажів, відтворюючи атмосферу та створюючи особливий настрій для глядачів [5; 115].

Прикладом інтегративного підходу може бути мюзикл «Les Misérables», заснований на романі Віктора Гюґо. У цьому мюзиклі музика виконує важливу роль у передачі емоцій персонажів та драматичних моментів сюжету. Наприклад, у пісні «I Dreamed a Dream» героїня Фантайн відтворює свої мрії та розчарування через виразну мелодію та виконання. Музика допомагає глядачеві краще співчувати персонажам та глибше відчувати їхні емоції.

Ще одним прикладом може бути оперна постановка «Carmen» Жоржа Бізе. У цій постановці музика не лише супроводжує дію на сцені, але й створює специфічний настрій і відображає внутрішній світ персонажів. Наприклад, арія Carmen «L'amour est un oiseau rebelle» («Любов це вільний птах») відображає її сильний та вільний характер через виразну музичну мелодію та слова [10; 60].

Ці приклади демонструють як інтегративний підхід до музичної драматургії в театральних виставах дозволяє музиці стати не лише супроводом до сценічної дії, але й ключовим засобом для передачі емоцій, виразу характерів та створення особливої атмосфери вистави.

2. Драматургічний підхід. Відповідно до нього, музична драматургія розглядається як засіб підсилення драматургії сюжету та характерів. Музика допомагає підкреслити ключові моменти вистави, передати персонажів та їхні почуття, а також викликати певні емоційні реакції у глядачів. Тобто драматургічний підхід до музичної драматургії в театральних виставах покладає акцент на роль музики у підсиленні драматургії сюжету та характерів. Музика виступає як засіб для підкреслення ключових моментів вистави, передачі емоцій та виразу особливостей персонажів. Цей підхід дозволяє музиці стати важливим інструментом у створенні глибини та напруги драматичних сцен [10; 63].

Прикладом драматургічного підходу може служити оперний арійний цикл «Циганський романс» С. Рахманінова. У цьому циклі музика відтворює поетичні тексти, які відображають емоційні стани та переживання персонажів. Наприклад, у пісні «Очі як зорі» музика підсилює глибокі почуття та страждання коханої, що виразно відображаються в мелодії та виконанні.

Іншим прикладом може бути симфонічна поема «Ромео і Джульєтта» П. Чайковського. У цій поемі музика не лише супроводжує дію на сцені, але й активно передає емоційний стан головних героїв та створює особливу атмосферу романтичної драми. Музичні теми відтворюють їхні почуття, переживання та внутрішній конфлікт, що робить виставу більш емоційно насиченою.

3. Експресивний підхід до музичної драматургії в театральних виставах зосереджується на виразності музики як засобу передачі емоцій, настроїв та почуттів. У цьому підході музика розглядається як ключовий елемент, який відтворює внутрішній світ персонажів та створює специфічну атмосферу вистави [10; 65].

Прикладом експресивного підходу може бути оперний арійний цикл «Winterreise» Ф. Шуберта. У цьому циклі музика допомагає відтворити почуття самотності, туги та втрати, які переживає головний герой. Наприклад, у пісні «Der Lindenbaum» музика відображає меланхолійний настрій та ностальгію, що допомагає передати внутрішній стан персонажа.

Іншим прикладом може бути симфонія «Pathétique» П. Чайковського. У цій симфонії музика відтворює широкий спектр емоцій, від трагічних до ліричних, що відображає внутрішній світ композитора. Мелодії та гармонії відображають його страждання, розчарування та біль, що робить симфонію потужним засобом вираження [11; 52].

4. Соціологічний підхід до музичної драматургії в театральних виставах досліджує роль музики з погляду соціокультурного контексту. Цей підхід вивчає, як музика впливає на аудиторію, яке соціальне та культурне значення вона несе, а також які фактори впливають на її використання в театральному мистецтві.

Прикладом соціологічного підходу може бути дослідження впливу музичної драматургії в мюзиклах на культурні стереотипи та соціальні норми. Наприклад, мюзикл «West Side Story» Л. Бернштейна відтворює конфлікт між двома бандами в Нью-Йорку, а музика відображає різні культурні та соціальні аспекти життя молоді в місті. Цей мюзикл може викликати обговорення про расові та етнічні проблеми в сучасному суспільстві [11; 54].

Іншим прикладом може бути дослідження використання музичної драматургії у політичних виставах та її вплив на громадську думку. Наприклад, оперний цикл «The Nixon Tapes» Джона Адамса відтворює історичні події, пов'язані з президентством Річарда Ніксона, а музика допомагає передати політичні та емоційні аспекти цих подій. Цей цикл може викликати обговорення про роль мистецтва у формуванні громадської думки та сприйняття історичних подій.

Ці приклади демонструють як соціологічний підхід дозволяє розглядати музичну драматургію в театральних виставах як важливий аспект соціокультурного життя. Музика виступає не лише як засіб для виразу емоцій та створення атмосфери, але й як важливий фактор у формуванні культурних та соціальних норм, сприйняття та реакції аудиторії [11; 56].

Ці підходи доповнюють один одного і дозволяють краще розуміти різноманітні аспекти музичної драматургії в театральних виставах, від її ролі у сюжеті до її впливу на аудиторію та соціокультурний контекст.

Отже, музична драматургія – це галузь мистецтва, що вивчає використання музики для створення

драматичної та емоційно насиченої атмосфери в театральних виставах. Це поняття об'єднує в собі мистецькі та технічні аспекти, пов'язані зі створенням, аранжуванням та використанням музики в театрі з метою підсилення сюжету, передачі емоцій та створення враження вистави в цілому.

Музична драматургія включає в себе розробку та підбір музичного матеріалу, його взаємодію зі словесним текстом та дійовими особами, а також створення відповідної атмосфери для кожної сцени чи епізоду вистави. Це охоплює вибір жанру музики, її темпу, гармонійний лад, ритмічність та звукові ефекти, що використовуються для передачі конкретних емоцій та настроїв.

У своїй сутності музична драматургія є мистецьким процесом, спрямованим на те, щоб музика стала важливим інструментом у формуванні атмосфери, підтримці сюжету та розвитку персонажів у театральній виставі. Вона допомагає створити цілісну та згуртовану подію, яка залишає глибоке враження на глядачів і сприяє відчутному розумінню та сприйняттю сюжету.

Музична драматургія в театральних виставах – важлива галузь мистецтва, що об'єднує музику та драматургію для створення емоційно насичених та динамічних вистав. Вона відображається в використанні музики як ключового засобу виразності та емоційного зв'язку з глядачем у театральному виконанні.

Театральні вистави – це форма мистецтва, яка поєднує в собі акторське мистецтво, сценічний декор, костюми, світло, звук та, в контексті нашої розмови, музику для того, щоб передати певний сюжет або ідею глядачам. Вони можуть включати в себе різноманітні жанри, від драми та комедії до опери та мюзиклу. У театральних виставах музична драматургія використовується для створення атмосфери, підсилення емоційних моментів та передачі настрою. Музика може бути використана як фоновий супровід під час дії на сцені, а також для підкреслення ключових моментів або відтворення почуттів персонажів [12; 220].

Якщо в драматичних сценах музика використовується для підсилення напруженості та емоційного навантаження, то у комедіях музика використовується для створення жартівливого настрою або підсилення комічних ситуацій. У мюзиклах музика грає важливу роль у розкритті сюжету та розвитку персонажів через пісні та музичні номери.

Отже, у театральних виставах музична драматургія є важливою складовою, яка допомагає створити цілісне та емоційно насичене враження для глядачів.

Проведений аналіз музичної драматургії в театральних виставах дозволяє розглянути різноманітність підходів та технік, що використовуються у різних країнах та культурах. Це дає можливість зрозуміти, як музична драматургія впливає на театральні вистави в різних культурних контекстах, а також виявити спільні та особливі риси різних традицій.

Так, у музичних театральних виставах країн Європи часто використовується класична музика або оперна музика для створення вишуканого та елегантного звучання. Водночас в театральних виставах країн Азії можна спостерігати використання традиційних музичних інструментів та мелодій, що відображають особливі аспекти азійської культури. У порівнянні з цим, театральні вистави в Латинській Америці можуть використовувати ритмічні та енергійні музичні жанри, такі як сальса або танго, для створення веселої та емоційно зарядженої атмосфери.

Дослідження музичної драматургії в різних культурах може також виявити схожість у техніках та стратегіях використання музики в театральних виставах, таких як використання музики для підсилення емоційних моментів або створення певної атмосфери на сцені.

Висновки: Музична драматургія включає в себе комплексний підхід до створення звукового підсилення вистави. Це охоплює вибір музичних композицій, створення звукових ефектів, аранжування музики та інші аспекти звукового дизайну, які сприяють реалізації концепції та настрою вистави. Музична драматургія виступає як ключовий елемент в створенні атмосфери, підкресленні настроїв та емоційних моментів, а також розвитку сюжетних ліній. Вона допомагає передати важливі емоції та створити звукову палітру, яка підсилює враження від вистави.

Основна мета музичної драматургії полягає в тому, щоб музика не лише доповнювала дію на сцені, але й відтворювала драматичні ефекти, розвивала характери персонажів та сприяла розвитку сюжету. Музична драматургія в театральних виставах відображається у використанні музики як ключового засобу для створення драматичної та емоційно насиченої атмосфери. Вона інтегрує музику з драматургічним змістом, підсилює емоційну напруженість, створює атмосферу та настрій кожної сцени, доповнює дію на сцені та створює індивідуальний стиль вистави. Музика відображає тематику та ідентичність вистави, поглиблює враження від неї та допомагає утримати єдність у концепції. Таким чином, музична драматургія в театральних виставах виконує важливу роль у створенні неповторного мистецького продукту для глядачів.

Список використаної літератури

1. Barr L. R., & MacDonald, L. (2022). «How a World Can Seem So Vast»: The Craft of Musical Theatre Dramaturgy. In *The Routledge Companion to Musical Theatre*, 2022. P. 39-53. Routledge.
2. Bleeker M. Doing Dramaturgy. In *Doing Dramaturgy: Thinking Through Practice*. Cham : Springer International Publishing, 2023. P. 55-77.
3. Cozma D. On Dramaturgy in the Twenty-First Century. *Colocvii teatrale*, 2022. 12 (1). P. 46-55.
4. Coppola W. J. (2020). Performing humbleness and haughtiness: dramaturgical perspectives of musical humility and pride. *Music Education Research*, 2020. 22 (2). P. 214-228.
5. Eckersall P. Between Contemporary Art and Performance: Dramaturgy and Flow. *The Methuen Companion to Drama and Performance Art*, 2020. P. 104-120.
6. Frendo M. *Musicality and the Act of Theatre : Developing Musicalised Dramaturgies for Theatre Performance* (Doctoral dissertation, University of Sussex), 2013.

7. Grosch N. Musical comedy, pastiche and the challenge of 'rewriting'. In *Intertextuality in Music*, 2021. P. 156-166. Routledge.
8. Pozharska A. O. The lord of the rings' musical dramaturgy: main principles. *Knowledge education law management nauka oświata prawo zarządzanie*, 55.
9. Rodrigues K. D. Visuals, Structure and Emotion: The Toy Piano in the Dramaturgy of Piano Recitals. *Revista Vórtex*, 2020. 8 (2), 4-4.
10. Sønning A. Communication across artistic expressions and codes. In *Creative Concert Production and Entrepreneurship*, 2024. P. 51-104. Routledge.
11. Thurow S. A Dramaturgy of Feeling: Exploring Indigenous concepts of knowing through multimodal aesthetics. *Performance Research*, 2021. 26 (3). P. 49-58.
12. Tăbăcaru R. Drama-Music communication in Opera performance. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series VIII: Performing Arts*, 2020. 13 (2-Suppl). P. 213-320.

References

1. Barr L. R., & MacDonald, L. (2022). «How a World Can Seem So Vast»: The Craft of Musical Theatre Dramaturgy. In *The Routledge Companion to Musical Theatre* (P. 39-53). Routledge.
2. Bleeker M. (2023). Doing Dramaturgy. In *Doing Dramaturgy: Thinking Through Practice* (P. 57-77). Cham: Springer International Publishing.
3. Cozma D. (2022). On Dramaturgy in the Twenty-First Century. *Colocvii teatrale*, 12 (1), P. 46-55.
4. Coppola W. J. (2020). Performing humbleness and haughtiness: dramaturgical perspectives of musical humility and pride. *Music Education Research*, 22 (2). P. 214-228.
5. Eckersall P. (2020). Between Contemporary Art and Performance: Dramaturgy and Flow. *The Methuen Companion to Drama and Performance Art*. P. 104-120.
6. Frendo M. (2013). Musicality and the Act of Theatre: Developing Musicalised Dramaturgies for Theatre Performance (Doctoral dissertation, University of Sussex).
7. Grosch N. (2021). Musical comedy, pastiche and the challenge of 'rewriting'. In *Intertextuality in Music* (P. 156-166). Routledge.
8. Pozharska A. O. The lord of the rings' musical dramaturgy: main principles. *Knowledge education law management nauka oświata prawo zarządzanie*, 55.
9. Rodrigues K. D. (2020). Visuals, Structure and Emotion: The Toy Piano in the Dramaturgy of Piano Recitals. *Revista Vórtex*, 8 (2). P. 4-4.
10. Sønning A. (2024). Communication across artistic expressions and codes. In *Creative Concert Production and Entrepreneurship* (P. 51-104). Routledge.
11. Thurow S. (2021). A Dramaturgy of Feeling: Exploring Indigenous concepts of knowing through multimodal aesthetics. *Performance Research*, 26 (3). P. 49-58.
12. Tăbăcaru R. (2020). Drama-Music communication in Opera performance. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series VIII: Performing Arts*, 13 (2-Suppl). P. 213-320.

UDC 792:[781:782]

RESEARCH ON THE CONCEPT OF MUSICAL DRAMATURGY IN THEATRICAL PERFORMANCES

Kuriata Alina – Postgraduate Student at the Department of Vocal Arts National Academy of Managing
Personnel Culture and Arts (Kyiv, Ukraine)

The article «Exploring the Concept of Musical Dramaturgy in Theatrical Productions» delves into a comprehensive analysis of the role of music in the theatrical arts through the lens of musical dramaturgy. Through a historical overview of the development of musical dramaturgy in various cultural and historical contexts, the article identifies key aspects of this concept and its influence on the creation and reception of theatrical productions. The author explores different approaches to understanding musical dramaturgy, including integrative, dramaturgical, expressive, and sociological perspectives, demonstrating their practical significance in crafting emotionally rich and impactful theatrical experiences for audiences. This article not only enriches our understanding of musical dramaturgy but also opens up new avenues for further research in this field, contributing to the ongoing development of theatrical arts as a whole.

Objective: The aim is to uncover the evolution of the concept of musical dramaturgy in theatre, identify diverse approaches to its understanding, and illuminate its role in creating emotionally engaging and impressive theatrical performances for audiences. The goal of the article is to stimulate discussion and further research in this area to enhance understanding and appreciation of the importance of musical dramaturgy for contemporary theatre.

Research Methodology: Based on the analysis of primary sources, literary references, and theoretical concepts of musical dramaturgy in theatrical productions. Utilizing a comparative analysis of various cultural and historical contexts, as well as a critical review of contemporary research in the field. The methodology involves systematic organization and synthesis of information to identify key aspects of musical dramaturgy and its influence on theatrical art.

Scientific novelty: The article offers a renewed and in-depth examination of the concept of «musical dramaturgy in theatrical productions», revealing it through the prism of different historical periods, cultural contexts, and methodological approaches. The emphasis on various aspects of this concept, including its evolution, role in contemporary theatrical art, and its relationship with other cultural aspects, makes the article innovative and opens up new possibilities for further research in this field.

Practical Significance: The article holds significant practical value for theatrical studies, education, and performance practice. Understanding musical dramaturgy in theatrical productions helps theater practitioners, musicians, and directors better organize the musical aspects of performances, providing a deeper understanding of the emotional impact of music on audiences. Moreover, this research can serve as a basis for developing new theoretical concepts in the field of musical dramaturgy and contribute to the further development of theatrical arts as a whole.

Conclusion: This article has examined the concept of «musical dramaturgy in theatrical productions» from various perspectives – historical, cultural, and methodological, among others. Through an analysis of different stages of the development of this art form, consideration of various approaches to its understanding and research methodology, we have come to understand the importance of musical dramaturgy in theatrical performances as a key element influencing the emotional experience of audiences. This research underscores the significance of music as an integral part of theatrical art and contributes to a deeper understanding of its role in the contemporary cultural context.

Key words: musical dramaturgy, theatrical productions, research, history of musical dramaturgy, methodology, cultural studies, musical culture, stage.

Надійшла до редакції 24.10.2024 р.

УДК 784.78.05

ВОКАЛЬНЕ ЕСТРАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Тетяна Шершова – доктор філософії,
асистент кафедри естрадного вокалу, Полтавський національний
педагогічний університет ім. В.Г. Короленка, Полтава
<https://orcid.org/0000-0003-1993-4236>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.926>
t.shershova@gsuite.pnpu.edu.ua

Досліджується вокальне естрадне мистецтво як інструмент міжкультурної комунікації в умовах глобалізації; аналізуються сучасні тенденції розвитку естрадного вокалу, його роль у формуванні міжкультурного діалогу та виклики, з якими зіштовхуються вокалісти в контексті кроскультурної взаємодії. Розглядаються особливості передачі культурних смислів через вокальні жанри та технологічні аспекти їх поширення на міжнародному рівні. *Мета роботи* полягає у вивченні впливу сучасного вокального естрадного мистецтва на процеси міжкультурної комунікації, визначення основних тенденцій його розвитку та аналізі проблем, що виникають у результаті взаємодії різних культур через вокальні форми вираження. *Методологія.* Дослідження базується на міждисциплінарному підході, поєднуючи методи культурологічного та музикознавчого аналізу. Використовуються компаративний метод для порівняння різних вокальних традицій, методи контент-аналізу для вивчення музичних творів як носіїв культурних кодів, а також соціокультурний підхід для дослідження впливу технологій на взаємодію культур. *Новизна дослідження* полягає в комплексному аналізі вокального естрадного мистецтва як засобу міжкультурної комунікації, що до цього часу залишалося недостатньо дослідженим у контексті глобальних культурних процесів. Оригінальність полягає в поєднанні аналізу вокальних технік і жанрів із дослідженням їхнього впливу на кроскультурну взаємодію, а також у розгляді технологічних інновацій у поширенні музичних творів. *Висновки.* Вокальне естрадне мистецтво є потужним засобом міжкультурної комунікації, що сприяє налагодженню діалогу між різними культурами, воно здатне долати мовні та культурні бар'єри. Завдяки своїй універсальній природі, вокальне мистецтво не лише зберігає національні традиції, а й сприяє їхньому збагаченню через взаємодію з іншими культурами. Проте глобалізація та технологічні зміни накладають нові виклики, серед яких проблема збереження автентичності та культурних особливостей вокальних творів. Водночас, сучасні тенденції у вокалі відкривають нові можливості для взаємозбагачення культур. Це робить його незамінним інструментом у контексті сучасних глобалізаційних процесів, підкреслюючи необхідність подальших досліджень у цьому напрямі для глибшого розуміння його потенціалу як засобу міжкультурного діалогу.

Ключові слова: вокал, вокальне мистецтво, міжкультурна комунікація, сучасний вокал, естрадний вокал, вокальні жанри.

Актуальність теми дослідження. У сучасному глобалізованому світі міжкультурна комунікація набуває особливої значущості, оскільки вона є основою для взаєморозуміння між різними націями та культурами. У цьому контексті вокальне мистецтво відіграє одну з ключових ролей як універсальний засіб передачі культурних смислів і цінностей. Нині актуальність дискусій щодо ролі музики в системі мистецтв, творчих методів і художніх принципів, а також перспектив музичної вокальної творчості, зростає. Музичне мистецтво – унікальний культурний феномен. Особливої уваги заслуговує естрадне вокальне виконавство, яке потребує не лише соціокультурного аналізу, але й дослідження всіх його компонентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження впливу музичного мистецтва на міжкультурну комунікацію є важливим для розширення розуміння мистецтвознавчих аспектів.